

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 7. do 11. listopada 2003. godine, donijelo je

ODLUKU

I

Povijesna građevina - **Kuća Kočića u Brčkom** proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik se nalazi na k.č. 106/1 (novi premjer) što odgovara k.č. 7/32 (stari premjer) i k.č. 106/2 (novi premjer) što odgovara k.č. 7/30 (stari premjer), upisanim u Z.K. uložak br. 4812, K.O. Brčko 1, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o implementaciji odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika iz Aneksa 8. ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», broj 2/02).

II

Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Brčko Distrikta) dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, sanaciju, konzervaciju, restauraciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Vlada Brčko Distrikta dužna je osigurati sredstva za izradu i provedbu potrebne tehničke dokumentacije za konzervaciju i restauraciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika utvrđuju se sljedeće mjere zaštite koje se odnose na lokaciju nacionalnog spomenika definiranu u točki I stavak 2. ove odluke:

- na nacionalnom spomeniku dopušteni su samo radovi konzervacije, konstruktivne sanacije, restauracije, rekonstrukcije i adaptacije, uz odobrenje organa uprave nadležnog za prostorno uređenje u Brčko Distriktu i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Brčko Distrikta;

- objekt će zadržati prvobitnu namjenu -- kuća za stanovanje;

- dopuštena je promjena stambene namjene prve etaže objekta za ugostiteljske, trgovačke, znanstvene, obrazovne i kulturne svrhe;

- nije dopušteno postavljanje privremenih ili stalnih struktura čija svrha nije isključivo zaštita i prezentacija nacionalnog spomenika.

Utvrđuju se dvije etape izvođenja radova:

I etapa – hitna zaštita od daljnjeg propadanja:

- konzerviranje zidova i dekoracija na fasadama objekta;
- ispitivanje i statička analiza nosive konstrukcije i zidova;
- sanacija i statička konsolidacija zidova;
- zaštita objekta od vremenskih utjecaja;
- čišćenje objekta od otpadaka.

II etapa – restauracija i rekonstrukcija građevine:

- na temelju rezultata prethodnih ispitivanja i statičke analize, uraditi projekt rekonstrukcije i restauracije, kao i reintegracije dekoracija na fasadama, a prema dokumentaciji o izvornom obliku objekta;

- sve dijelove za koje ne postoji pouzdana dokumentacija riješiti u sklopu projekta na način kojim će se osigurati čitljivost njihovog interpoliranja;

- dopuštena je unutrašnja adaptacija objekta u cilju prilagođavanja suvremenim uvjetima stanovanja ili novoj namjeni - intervencije u unutrašnjem rasporedu i uređenju.

Zaštita šireg gradskog područja definirana je Urbanističkim planom Grada Brčkog 1996-2006 – izmjena i dopuna.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski spisi koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svatko, a posebno nadležni organi Brčko Distrikta suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Brčko Distrikta, organu uprave nadležnom za prostorno uređenje Brčko Distrikta i nadležnoj službi zaštite naslijeđa na razini Brčko Distrikta, radi provedbe mjera utvrđenih u toč. II - V ove odluke i nadležnom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Prema članku V, stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Broj: 06-6-980/03-1

7. listopada 2003. godine

Povjerenstva

Sarajevo

Hadžimuhamedović

Predsjedateljka

Amra

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na temelju članka 2. stavka 1. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», br. 2/02), sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Povjerenstvo je primilo peticiju od strane gosp. Kočić Mirsada, dana 30.rujna 2003. godine za proglašenje Kuće Kočića u Brčkom nacionalnim spomenikom. U skladu sa odredbama Zakona, a na temelju članka V, Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji i drugoj vrsti radova na dobru, itd.;
- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopija katastarskog plana, zemljišnoknjižni izvadak, posjedovni list);
- povijesnu, arhitektonsku i drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištenja dokumentacije u sklopu ove odluke.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Kuća Kočića se nalazi u stambenom naselju Kolobara, u blizini Bijele džamije, na lokaciji koja obuhvata k.č. 106/1 (novi premjer) odnosno 7/32 (stari premjer) i 106/2 (novi premjer) odnosno 7/30 (stari premjer), zemljišnoknjižni uložak br. 4812, k.o. Brčko 1, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), Bosna i Hercegovina. Adresa je: Musala broj 1, Brčko.

Povijesni podaci

U dokumentima iz osmanskog perioda Brčko ili točnije Brčki, prvi put se spominje 1620. godine u jednom opisu Bosanskog pašaluka (Kreševljaković, 1953.). Brčko je bilo u sastavu Tuzlanskog kadiluka (sreza), odnosno Zvorničkog sandžaka (okruga). Bilo je to naselje uglavnom skeledžija, splavara, lađara derbendžija uz ušće Brke u Savu, u središtu bosanske Posavine. Položaj Brčkog je bio na značajnom geografsko-strategijskom pograničnom području između Otomanskog carstva i Austro-Ugarske carevine. Mjesto je bilo pogodno za prijevoz robe i putnika iz Bosne u Slavoniju i obrnuto. Brčko se razvijalo i kao trgovačko i zanatsko središte, ali i kao vojno uporište Otomanskog carstva. Česti ratovi između dvije velike carevine, Otomanske i Austro-Ugarske (1683-1699. i 1716-1718. godine), ostavljali su pravu pustoš u pograničnim krajevima, a posebno u Brčkom i selima oko njega.

U drugoj polovini XVII stoljeća grade se objekti kao što je džamija u Atikmahali, zatim druga džamija na području Nove (Dževdid) mahale, izgrađena su i dva hamama uz lijevu obalu Brke, kao i jedna kula i kaldmirane su ulice.

Brčko je između 1740. i 1840. godine postalo ekonomsko i političko središte bosanske Posavine. Grade se vojne i upravne zgrade, trgovačke i zanatske radnje, hanovi kao i stambene zgrade. Za razvoj trgovine bilo je značajno osnivanje Dunavskog parobrodskog društva u Brčkom 1830. godine, čije su lađe iz Brčkog odvozile godišnje oko 25 do 30 hiljada tona suhih šljiva u Austriju, kao i ostalu robu, a iz Austrije i Rumunije dovozili sol, petrolej i drugu robu za Bosnu. Kao posljedica ekonomskog razvoja Brčkog došlo je do premještanja austrijskog konzulata iz Tuzle u Brčko 1862. godine. Godine 1869. u Brčkom je uspostavljena telefonska linija sa Tuzlom i Sarajevom i uveden je telegraf, a 1870. godine otvara se prva pošta. Brčko je 1870. godine imalo 3000 stanovnika

Austro-Ugarska je na Berlinskom kongresu, srpnja 1878. godine, dobila odobrenje od ostalih europskih velesila da anektira Bosnu i Hercegovinu pod uvjetom da zavede red i mir, riješi agrarno pitanje i tako otkloni razloge stalnih nemira. Austrugarske trupe su nakon dvodnevne bitke ušle u Brčko 17. rujna 1878. godine. Od 18. rujna do 31. prosinca 1879. godine u Brčkom je bila zavedena vojna uprava. Civilna uprava je uspostavljena 1. siječnja 1870. godine, ali je u gradu ostao jak vojni garnizon.

- Uspostavljanjem austrougarske vlasti 1878. godine u Bosni i Hercegovini, nastaje i novi period za Brčko. Uvodi se novi kapitalistički način privređivanja i novi način građenja koji podrazumijeva izgradnju visokih zgrada u kojima je objedinjen poslovni prostor u prizemlju i stanovanje na katu. Gradi se čvrstim materijalom (opekom) po novim propisima. Brčko je 1899. godine dobilo električno osvjetljenje, što je značilo velik napredak u modernizaciji grada, ali za sve vrijeme austrougarske uprave nisu bila riješena pitanja vodovoda i kanalizacije.

- Brčko se modernije razvija u pogledu urbanističko-arhitektonskih rješenja izgradnje grada. Izgrađeno je 18 škola različitog tipa: tri mekteba, jedna medresa, srpska osnovna škola, državna škola i trgovačka škola. Jevreji su 1880. godine sagradili hram-sinagogu, zatim je sagrađena Bijela džamija zvana Džedit džamija. Godine 1892. u Brčkom je sagrađena Gradska vijećnica. Vijećnica je izgrađena u pseudomaurskom izrazu, a prema idejnom projektu arhitekta Aleksandra Viteka, i izvedbenom projektu arhitekta Ćirila

Ivekovića. Ova dva arhitekta su izradili idejni i izvedbeni projekt za Gradsku vijećnicu u Sarajevu. U zgradi vijećnice bila je smještena općina, zatim pošta, telegraf i savska kapetanija. Zgrada bolnice je sagrađena 1886. godine. Važan događaj za Brčko bio je 13. rujna 1894. godine kada je završena izgradnja mosta preko Save dugog 775 m. Hotel «Posavina» je izgrađen 1891. godine, a sagrađio ga je poznati trgovac Alija Kučukalić koji je došao iz Čačka. U istom eklektičkom – pseudomaurskom izrazu građena je i stambena zgrada porodice Kočić (prema kazivanju dr. Bećirević Nedžada kuću je izgradio isti trgovac Alija Kučukalić 1890.-1907. godine).

Kulturni razvoj Bosne i Hercegovine nije zaostajao u odnosu na druge pokrajine Austro-Ugarske monarhije. Eklektički metod formiranja arhitektonskog izraza u Bosni stvorio je interpretaciju potpuno nove teme, tzv. orijentalni slog, maurska arhitektura ili pseudoorijentalni izraz. Što znači da je u suštini eklektički metod usmjeren ka orijentalnoj graditeljskoj baštini.

Među svjetski poznatim spomenicima ovog razdoblja u Španiji najdominantnije mjesto zauzima Alhambra ili Crvena tvrđava u Granadi, el Mesquita u Cordobi, itd. Arhitektura eklektike u Bosni i Hercegovini dala je brojna i kvalitetna ostvarenja u smislu interpretacije europskih stilova. Maursko doba u Španiji (VII-X stoljeće) postaje izvor ideja i inspiracije austrougarskim arhitektima koji su djelovali na prostorima Bosne i Hercegovine. Taj izraz karakterizira upotreba bogate ornamentike i dekorativno - plastičnih elemenata na fasadama. Najznačajnije građevine pseudomaurskog izraza kod nas su: zgrada Gradske vijećnice u Sarajevu, izgrađena 1896. godine, projektanta Aleksandra Viteka i Ćirila Ivekovića; zgrada Željezničke stanice u (Bosanskom) Brodu, projektanta Hansa Niemeczeka; Gradska vijećnica u Brčkom (Vitek i Iveković, 1902.); Željeznička stanica na Bistriku; Gimnazija u Mostaru,...

Razvoj modernog grada pratio je i razvoj modernog urbanizma u gradovima. U razvoju modernog urbanizma, na prvom mjestu bilo je stanovanje. Jedan tip zgrada za stanovanje bila je i vila. Bio je to slobodnostojeći objekt u vrtu sa visokim drvećem i cvijećem. Stambeni objekt vila iz austrougarskog perioda odlikovala se bogatstvom izgleda, reprezentujući svojim izgledom i sjajem bogatstvo vlasnika. U većini stanova sa više soba, jedna soba je bila opremljena kao salon, sa bogatom prostirkom, brušenim ogledalima, satenskim presvlakama i pozlatom na namještaju (Spasojević, 1999., str. 25).

2. Opis dobra

Stambeni objekt - Kuća Kočića, tipolški odgovara austrougarskoj vili. Građena je u istom eklektičkom – pseudomaurskom izrazu kao i Gradska vijećnica u Brčkom po projektu arhitekta Aleksandra Viteka. (Prema navodima dr. Bećirević Nedžada projekt za Kuću Kočića je također izradio arhitekta Aleksandar Vitek). Taj izraz karakterizira upotreba bogate ornamentike i dekorativno - plastičnih elemenata na fasadama, za koji su uzori traženi najčešće na sjeveru Afrike i u Španiji maurskog doba. Objekt je bio završen 1907. godine i ta godina je ispisana iznad ulaznih vrata objekta.

To je slobodnostojeći objekt, čija jugoistočna fasada ima izlaz na dvorište. Osnova stambenog objekta - Kuće Kočića je pravokutnog oblika, dimenzija 12.00 X 14.30 m. Katnost je prizemlje i kat. Osnovni konstruktivni elementi su zidovi, a korišteni građevinski materijal je opeka. Međukatna konstrukcija je drvena. Krov je četvorovodni sa klasičnom drvenom konstrukcijom, a pokrov je crijep. Krov je strmog nagiba, više od 35°. Zidovi su rađeni od opeke debljine 50 cm, a završna obrada je žbuka. Stubište je kameno dok je stubišna ograda željezna.

Na fasadi su vidljive izrazite masivne plohe sa naizmjenično postavljenim svijetlim i tamnim pojasevima, što je karakteristično za gotovo sve objekte eklektičkog izraza. Fasada je podužnim kordon-vijencem podijeljena na dva dijela – prizemlje i kat.

Jednodjelni drveni prozorski otvori prizemlja su pravokutnog oblika sa jednokrlnim drvenim prozorima i završeni su ravnim natprozornikom. Prozorski otvori na katu završavaju se potkovičastim lukom što predstavlja čest element pseudomaurskog izraza. Ulazni portal se nalazi na sredini jugoistočne fasade (ulazna fasada prema ulici Musala). Sa obje strane portala su simetrično postavljeni prozori prizemlja. Portal je pravokutni, ima dvokrlna drvena vrata od masivnog drveta i natsvjetlo, a završava se ravnim nadvratnikom. Dimenzije portala su: širina je 1.30 m, a visina 3.30 m. Karakteristika eklektičkog izraza očitava se i u primjeni profilacija oko prozora i portala. Lukovi iznad prozora kata su u zidnoj ravni, dok se plastika i profilacije oko prozora pojavljuju van te ravni. Sa strane prozora su uočljivi manji pilastri lučno završeni. Prozorski otvor, pilastri i profilacija djeluju kao cjelina. Fasadom prevladava simetrična podjela. Iznad ulaznog portala se nalazi balkon čija je nosiva konstrukcija od željeznih profila, a ograda je izrađena od dekorativnog kovanog željeza.

Dispozicija stanova je riješena na način karakterističan za stambene objekte tog vremena. To su dva četvorosobna stana koji imaju potpuno istu dispoziciju. U sobe i ostale prostorije se ulazi iz hodnika koji nema prirodno osvjetljenje. Sobe su okrenute prema ulici. Kuhinja je bila najvažnija prostorija, u njoj se kuhalo, sjedilo i tu se odvijao čitav porodični život, pogotovu zimi kada se iz razloga štednje ložilo na jednom, eventualno na dva mjesta. Kupatila se nalaze uz stubište, i to je bilo gotovo uobičajeno da se vodovodne i kanalizacione vertikale postavljaju uz zid od stubišta. Visina prizemlja iznosi 3.30 m, a visina kata je 3.70 m. Podovi su bili drveni, od jelovog drveta-brodski pod. Plafoni i zidovi su bili ožbukani i bojeni posnom bojom. U kuhinji i kupatilu zidovi su bojeni masnom bojom. U salonu su rađeni štukaturni elementi i dekoracije na zidovima i plafonima. Kako se objekt sada nalazi u lošem stanju, nije moguće ustanoviti detalje enterijera.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Nema podataka da je objekt bio zaštićen ili valoriziran.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Konzervatorsko-restauratorski radovi nisu vršeni, izuzev manjih popravki od strane korisnika u unutrašnjosti i na krovu .

5. Sadašnje stanje dobra

Objekt je u lošem stanju. Do siječnja 2001. godine u objektu su bila smještena raseljena lica, kada je objekt vraćen vlasniku. Krov objekta i oluci su oštećeni što je prouzrokovalo propadanje zidova i konstrukcije usljed vremenskih utjecaja. Žbuka i plastične zidne dekoracije su oštećene. Na fasadama se samo mogu djelomično vidjeti ostaci dekorativnih elemenata. Nosiva konstrukcija ima velika oštećenja, a krovna i međukatna konstrukcija su djelomično urušene.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo je donijelo odluku kao u dispozitivu.

Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje,

C. Umjetnička i estetska vrijednost

- C. iii. Proporcije,
- C. iv. Kompozicija,
- C. v. Vrijednost detalja

D. Čitljivost

D. iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

G. Izvornost

- G. i. Oblik i dizajn,
- G. ii. Materijal i sadržaj,
- G. v. Položaj i smještaj u prostoru.

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- z.k. izvadak, posjedovni list,
- fotodokumentacija,
- grafički prilozi.

Korištena literatura:

U toku vođenja postupka proglašenja povijesne građevine - Kuće Kočića u Brčkom nacionalnim spomenikom, korištena je sljedeća literatura:

- 1953. Kreševljaković, Hamdija, «Iz prošlosti Brčkog», Front slobode, Tuzla, br. 341, od 27. ožujka 1953. godine
- 1985. Dr. Živković, Pavao, Pregled historije Brčkog i okoline od najstarijih vremena do austrougarske okupacije 1878., Brčko i okolina u radničkom pokretu i NOB, Tuzla,
- 1985. Dr. Đaković, Luka, Brčko u novijoj istoriji (1878-1918), Brčko i okolina u radničkom pokretu i NOB, Tuzla
- 1987. Krzović, Ibrahim, Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878. - 1918., Umjetnička Galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo
- 1998. Kurto, Nedžad, Arhitektura Bosne i Hercegovine, Razvoj bosanskog stila, Sarajevo Publishing, Međunarodni centar za mir, Sarajevo
- 1999. Spasojević, Borislav, Arhitektura stambenih palata austrougarskog perioda u Sarajevu, Rabić, Sarajevo

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Alisa Marjanović, diplomirani inženjer arhitekture, saradnik za arheologiju u Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika